

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$, an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fl.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$, an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Dr. Ambroziu Chețianu.

— Noul canonic mitropolitan. —

Monitorul oficial, ce a sosit Duminică, comunică vestea îmbucurătoare, că Maiestatea Sa s'a îndurat preagrațios a denumi în locul decedatului canonic George Muntean, pe actualul director al gimnaziului nostru *Dr. Ambroziu Chețianu*. Numirea aceasta va fi primită cu vii simpatii de toți aceia, cari cunosc mai de aproape activitatea și zelul noului canonic, pe toate terețele de muncă.

În afară de activitatea lui de aproape un sfert de veac, ca profesor gimnazial (de șapte ani e și director), *Dr. Ambroziu Chețianu* s'a interesat de toate mișcările noastre culturale, ținând număroase conferințe, la casină și în despărțământul Blaj al „Asociațiunii”, editând cărți de școală și broșuri pentru popularizarea științelor naturale.

Sutele de elevi, cari de un sfert de veac încoace s'au strecurat în viață, călăuziți de povețele lui blânde și iubitoare, vor simți bucuria, aflând de înalta distincție, la care a fost înălțat iubitul lor dascăl de pe vremuri.

Dr. Ambroziu Chețianu este o achiziție foarte valoroasă pentru capitluul nostru. La vârsta cea mai potrivită, el duce în sinul capitlului hărnicia și puterea de muncă, ce l-au caracterizat și până acum; duce cunoștințele lui înalte, câștigate cu strădanie continuă; și un suflet bun și nobil, de care a dat dovadă până acum, în atâtea rânduri, ca educator al tinerimii.

Felicităm Veneratul Capitlu pentru valorosul lor tovarăș de aci înainte, iar nou numitului canonic prebendat, li urăm din suflet: „Mulți ani!”

Date biografice. *Dr. Ambroziu Chețianu*, a născut în Ercea, (cott. Murăș-Turda) la 7 April 1863. Studiile și le-a făcut la gimnaziul rom.-cat. din M.-Oșorheiu și la cel din Blaj unde în 1884 susținu examenul de maturitate. Pe baza progreselor dovedite Ven. Consistor mitrop. din Blaj la trimis în

Seminariul central din Budapesta pentru ascultarea teologiei. Ca teolog de anul III s'a înscris și la filozofie alegându-și studiile: *geografia și istoria naturală*. În an. 1888 după terminarea cursurilor teologice fu trimis cu stipendiu la universitatea din Cluj pentru a-și continua studiile filozofice. În semestrul al II-lea al anului 1889/1890 a suplinit la universitatea din Cluj oficiul de asistent al catedrei botanice lângă profesorul *Dr. August Kautz*, iar după depunerea censurei de profesor în ales de facultate și întărit de înaltul minister r. u. de culte și instrucțiunea publică cu Nr. 28,547—1890 de asistent lângă aceeași catedră. Cu datul 30 Iunie 1891 Nr 2387 Veneratul Consistor mitrop. din Blaj la denumit de profesor suplent la gimnaziul din Blaj, care oficiu îl și ocupă în 1 Septemvrie 1891. La 14 Nov. 1891 fu promovat de doctor în filozofie la universitatea din Cluj. La 17 Martie 1892 după căsătorie fu sfințat de preot prin mitrop. *Dr. Ioan Vancea*. În an. 1893 obținu diploma de profesor din geografie și istoria naturală, după care Ven. Consistor mitrop. la denumit de profesor ordinar la gimnaziu cu datul 12 Aug. 1893 Nr. 2714. În acesta calitate funcționează și astăzi, la gimnaziu, unde este actuarie, custode al muzeiului de naturale și conducător al grădinei botanice. Din 1893 este și membru al esactoratului archidiecezan. Din 1909 funcționează ca director gimnazial. A scris: „Adatok a Ruppia transilvanica ismeretéhez” 1891, Tesă de doctorat. *Geografie pentru clasa I gimnazială*. Despre organe și organele de simțire publ. în Foaia scol. din Blaj. *Geografia pentru cl. II. gimn.* *Geografia și Geografia fizică pentru cl. III. gimn.* *Botanică pentru cl. V. gimn.* *Igiena școlarului. Bureții comuni. Florian Porcius ca botanist și diferite prelegeri populare.*

† Virgil Onițiu.

Liceul român din Brașov a avut să îndure, de un an încoace, lovituri foarte simțitoare, perzând pe câmpul de onoare trei profesori ai lui: *Dr. Alexandru Bogdan*, *Vasile Micula* și *P. Nistor*. Ca o încununare a acestor nenorociri, lumea românească e dureros surprinsă de moartea subită a directorului aceluiaș liceu. Numele

lui *Virgil Onițiu* trece mult peste cadrele activității pur pedagogice, căci îl întâlnim, pe toate terețele de muncă, printre cei dintâiu.

Astfel moartea lui nu este un doliu numai pentru liceul din Brașov, ci pentru întreg neamul românesc.

Cei ce au muncit alătura de el un sfert de veac, vor fi mai competenți de cât noi să aprecieze după merit activitatea de dascăl și director al fostului lor coleg și superior.

Publicul românesc îl cunoaște încă din încercările lui literare, ce le-a scris pe vremea tinereții. Sunt schițe și nuvele de valoare, zugrăvind tablouri din viața neamului nostru. Mai târziu, când manua condeiu cu maturitatea bărbăției, scrisul lui avea o notă satirică, din ce în ce mai pronunțată. Tot activului său literar aparțin număroasele manuale de școală ce a editat; studiile și articolele publicate prin zierele noastre și în „Anuarul” societății pentru fond de teatru, al cărui viceprezident a fost; magistrarele discursuri rostite la ocaziuni solemne, tinerimii gimnaziale de sub conducerea lui.

Academia română la ales printre membrii ei corespondenți; la adunarea fondului de teatru, precum și la „Asociațiune” a avut rol conducător, fiind la cea dintâi viceprezident, iar la cea de a două președintele secției literare. Toate aceste calități multilaterale l-au ridicat, încă de tinăr — după patru ani de profesură — în fruntea liceului din Brașov, care sub conducerea lui conștientă și energică a luat un avânt deosebit de îmbucurător.

Cei ce l-au cunoscut mai de aproape, povestesc, cu adâncă emoție, că nu activitatea aceasta a fost partea cea mai prețioasă a acestui suflet ales, ci caracterul lui curat ca cristalul, inima lui largă și atât de simțitoare față de elevii

buni și săraci; nobleța cu care a deobligat pe toți cei din jurul său și entuziasmul său, ce nu s'a clătinat nici în mijlocul celor mai mari greutăți, ce a avut să întimpine în neîntreruptele lui nizuinți spre mai bine.

Iată pentru ce Virgil Onițiu este petrecut până la groapă nu numai de jalea liceului din Brașov ci de aceea a românilor de pretutindeni.

Oamenii de talia lui sunt așa de rari și pierderea lor este azi neasemănat mai dureroasă, când războiul mondial a secerat și va mai secera încă atâtea victime din ceata restrânsă a intelectualilor noștri.

Amintirea lui va fi întovărășită întotdeauna de regretul, că aceasta prețioasă forță de muncă s'a prăbușit prea de timpuriu, când mai avea încă atâtea lucruri frumoase de realizat.

Odihnească în pace!

*

Corpul profesoral din Brașov a emis următorul necrolog:

Ne împlinim o datorie de nespusă durere anunțând tuturor prietenilor culturii neamului nostru trecerea la cele eterne a neuitatului nostru

Virgil Onițiu

director al școlilor secundare gr. or. române din Brașov, membru corespondent al academiei române, președinte al secției literare a Asociațiunii pentru Lit. și Cultura poporului român etc.

Intâmplată în seara zilei de 21 Octombrie 1915, în al 51-lea an al vieții și al 26-lea al funcționării sale ca profesor.

Fatalitatea a voit ca tocmai în anul celor mai grele încercări, pe care le-a îndurat vre-odată școlile noastre, să fie lovite în ce aveau mai prețios: în mândria lor. L-am pierdut *trupește* dar a rămas între noi *sufletește*. Minte sa luminată, inima sa largă, sufletul său idealist, exemplul său viu de omenie și devotare rară chemării sale altruiste, nu se vor uita ușor. Iar sporul de suflet cinstit, idealist, vecinic activ, pe care atâtea generațiuni l-au dus, în curs de 25 de ani, din școlile a căror cărmă și podoabă a fost, îi vor asigura pentru totdeauna recunoștința acestora precum și locul de frunte ce i-se cuvine în istoria culturală a neamului nostru.

Iubit coleg și director, Dumnezeu să-Ți facă parte în împărăția luminii fără umbră, de odihna pe care înzădar ai căutat-o în lumea aceasta vremelnică!

Brașov, în 9/22 Octombrie 1915.

Corpul prof. dela școlile secundare gr. or. rom. din Brașov.

Înmormântarea a avut loc Sâmbătă, la 3 ore d. a. din sala festivă a gimnaziului.

*

Vorbirea ținută de Dl. Dr. Mihail Popoviciu, la înmormântarea D-lui Virgil Onițiu.

Jalnică adunare!

Multe și neînțelese sunt căile naturii: ea clădește, înalță piatră peste piatră, ridică munți în slavă, pentru ca într-o bună dimineață să-i sfărâme fără erutare; ea sădește în mintea omenească forțe nemăsurate, cu puterea gândirii omul cucerește imperii, cari nu sunt lut trecător, creează viața morală, viața de drept, viața religioasă a omenirii,

crează cultura: acest imens imperiu care stăpânește întreaga umanitate.

Prin minte se clădesc treptele progresului omenească, progres care prin nefermirea minții omenești poate fi nefermuit... și deodată, ca din senin, trăsnește voința neînțeleasă a naturii și sfărâcă cea mai frumoasă podoabă a ei: mintea omului chemat ca să ducă semenii înainte, tot înainte pe calea fără de sfârșit a progresului.

Așa s'a prăbușit și Virgil Onițiu.

Natura adunase o comoară de neprețuit în acest om. Il înzestrase cu un caracter sombru, drept și luminos, cu o voință neșovăitoare, cu o minte limpede și dreaptă și cu un suflet blând și bun, care simția și împărtășia toate pulsațiile ale celor triști, ca și ale celor veseli. Și această podoabă a naturii s'a prăbușit într'un moment de caprițiu.

Inimile noastre bat mai repede, ochii noștri ni-se umezesc, căci Virgil Onițiu nu mai este.

Nu-i este dat fiecărui om să înțelească voința timpului în care trăiește, nu-i este dat fiecărui om ca să priceapă rostul lumii și să găsească cu adevărat calea dreaptă, care duce spre tăria și fericirea popoarelor.

Puțini sunt oamenii mari, ai neamurilor mici, cari merg cu făclia strălucitoare a înțelegerii vremurilor în fruntea acestor popoare.

Virgil Onițiu a fost unul din aceștia.

Ei simt și înțeleg care este drumul drept... și merg aceste călăuze fără șovăire pe drumul găsit și duc cu ei spre mărirea neamuri întregi.

Așa a înțeles și Virgil Onițiu, că drumul drept al neamului românesc, care duce spre mărirea este: cultura națională.

A înțeles, că temeliea unei națiuni, temeliea trainică, pe care nimic nu o poate clătina, este: cultura națională.

FOIȚA.

Ioan Micu Moldovanu.

— Alte spicuri din scrisorile lui. —

De Dr. Ioan Urban Jarnik.

(Fine.)

În 13 August 1877 scrie: „Am adunat cărțile dorite. Leonat lipsește; deci pun cel purtat care a mai făcut odată drumul Vienei, ca se le ai pe toate. Adaug dela mine badelele de Mironu Pompiliu — și un exemplar din programa gimnazului nostru pe a. expirat“.

În 18 Octombrie 1878 cu privire la aceasta, iată ce zice: „Ca se nu rămân de postă și azi, nu răspund la întreg cuprinsul epistolei ultime a D-tale; ci mă mărginesc numai a-ți trimite cărțile, ce am aflat în pripă. Mult în 10 zile veiu expeda al doilea transport“.

De lucrul acesta se ține și ceea ce Moldovanu îmi scrisese în 25 Februarie 1878. De bună seamă îi voi fi cerut să-mi dea un fel de îndrumare, că ce fel de cărți trebuie să studiez ca să mă procopesc în cunoștința limbii române, căci iată cum scrie: „Opurile mai însemnate pentru studiul limbii noastre, ca opuri didactice, sunt ale lui Cipariu cari d-ta le cunoști. Prețurile lor se

afă acrise în catalogul alăturat al Librăriei de aici, cari le dau după trebuință, ca mai bine să te poată distra. Almintea domnia ta și-ai însemnat pot zice toate cărțile memorabili de cari am știință. Pre lungă ale lui Cipariu, din care nu trebuie uitat *Arhivul și Principia*, vor fi bune opurile lui Alexandri, Hașden, Dicționarul și Glossarul Academiei.

Când era să pun mâna pe Catalogul lui Jarcu, aflai, că nu am aci de cât edițiunea primă. A doua am dato încă înainte de aceasta cu un an dlui inspector reg. de școli Moldovanu Gergely și nu mi-a mai retrimis-o. Voi sta până mâine, și voi cerca, doară-ți pot căpăta ed. II, de unde nu, voi trimite pe cea de Antoniu. Asemenea voi adauge și Catalogul librăriei de aici, al librăriei Socecu și ți-le voi trimite pe toate.

Cu prețurile scrise acolo se pot procura toate într-una. Ce se află aci sau la oricare librărie română îți pot trimite eu; că mai întrețin și acum legături cu Socecu și alți librari de ai noștri. Te asigur că nu voi întârzia cu împlinirea comandelor, ce vei face; că de acum sper a fi mai liber pe un timp oarecare“.

Tot de același lucru se țin rândurile următoare din 19 August 1878: „De aceea te rog, că precum până aci, așa și în viitor să-mi scrii, de câte ori vei avea plăcerea de a vedea cutare carte de care dispun; asemenea și când vei dori a comunica cu mine în lucruri literare“.

O altă dovadă vădită pentru prevenirea cea din cale afară de mare cu care repozatul meu binefăcător a căutat să mă sprijinească în nizuințele mele filoromâne se poate vedea în cele două scrisori din anul 1876. Atunci era vorba să fac călătoria în Țara Românească și anume la București, pe care voiam să o fac chiar în 1876. Pasă-mi-te atunci mă temeam ca nu cumva războiul între Sârbia și Turcia să nu se reverse și în România, de vreme ce după zicala latină: „inter arma silent musae“ puțină procopseală a-și fi făcut în cazul acesta. Necunoscând pe nimeni în capitala României, l-am rugat pe Măria Sa să binevoiască de a mă recomanda cuiva din cunoștinții săi și atunci s'a grăbit să-mi scrie următoarele în 6 Aprilie 1879: „Avea-i toată dreptatea când ziceai în epistola din urmă, că era rândul meu să răspund. Știam prea bine; dar cugetam, când voi face un nou transport de cărți, după reprimirea celor trimise.“

Acum înțeleg, că deocândată nu vei fi având lipsa de alte cărți, pentru că se apropie timpul plecării d-tale în România, și pe acolo nu vei avea lipsă de cărți dela mine.

D-ta ziceai, că ve-i pleca pe la 14 Aprilie Prea bine; dacă e așa, atunci te rog să-mi spui ruta, pe care voești a merge și a te reîntoarce. Poate că nu trebuie se mai spun că mi-ar părea foarte bine, ca să nu încunjuri Blajul nostru, și te și rog mult să-mi dai încă o ocaziune de a conversa cu d-ta „gură de gură“, cum zice poporul.

A înțeles, că națiunea și cultura națională sunt identice, că prin pierderea acestei culturi se perde neamul, iar prin întărirea și răspândirea ei fără de odihnă, se întărește neamul.

Ce mulți rostesc acest cuvânt *cultură* și ce puțini înțeleg taina cea mare, care se ascunde în el, puterea de viață, care ia-voarește din el.

Acest apostol al culturii românești l-a înțeles.

În tăcere a îmbrățișat ca mintea și cu inima sa toate problemele românești, a rescolit trecutul neamului nostru, a înțeles rostul dezvoltării culturii noastre, a creiat o armonie între trecut și prezent și a simțit căile noi, cari duc spre viitorul nostru.

Din această măiestrie înțelegere a celor ce au fost, sunt și vor fi, și-a creiat principii de viață, scaldat în razele celei mai curate iubiri de neam, cultura românească, pe care a răspândit-o cu atâta profuziune împrejurul său.

Omul cel cu cunoștințe vaste, care ca o aibină muncitoare adună în mintea sa tot ce progresul modern a scos la iveală, a înțeles, că nu dintr-o seamă oarecare de cunoștințe se compune cultura unui popor; a înțeles, că adevărata cultură izvorește din suflet și pătrunde până în suflet; că în individ trebuie să se stabilească un echilibru între viața sa internă și între imensitatea cunoștințelor, pe cari și-le poate agonisi; a înțeles, că numai din această armonie poate izvorî cultura adevărată și că numai din această armonie se nasc caractere mari. Neobosită i-a fost străduința să crească oameni întregi așa după cum a fost și el. Neobosită i-a fost străduința, să vadă împrejurul său oameni cu caracter integru și de bronz, așa după cum a fost și caracterul său. Din această adâncă pricepere a rostului

culturei, ura ori-ce disarmonie și simția o adâncă repulziune față de oamenii fără caracter.

Virgil Onițiu dădea elevilor sei nu numai o samă de cunoștințe, cari cu timpul se șterg și dispar, ci da și o comoară sufletească, pe care timpul nu o poate șterge, dădea *râvna de a voi, să fi om de caracter*. Așa și-a înțeles acest apostol al culturii românești rostul misiunii sale naționale. Individul întreg, personalitatea individului forma obiectul preocupărilor sale. Prin această prefacere a individului voia el să creze valori culturale, oameni întregi, cari și ei la rândul lor să-și împlinească misiunea, la care îi chema neamul. Prin această neobosită muncă a voit, să asigure viitorul neamului său, să asigure progresul și să întărească temelia în vechi neșovăitoare a românismului, cu caractere desăvârșite.

Nu răspânda iubirea de neam prin fraze strălucitoare, cari orbesc, nu, era cu mult mai pozitiv. Nu răspânda iubirea de neam pentru câteva momente, ci pentru o viață întreagă. Învățătura sa, se furîșa cu ințelul în suflet, dar îl stăpâna de tot și pentru totdeauna; cuprindea voință, intelect, sentiment; se unea cu sângele cald al inimii și rămânea neclintită o viață întreagă.

Vestea morții lui Virgil Onițiu s'a răspândit ca fulgerul în toate colțurile românești. Neamul întreg îmbracă haină cernită căci s'a stins un mare dascăl al Românilor. Razele minții sale, care prin miile de ucenici crescuți de el, încălzesc masele mari ale poporului nostru român, vecinic cimentează solidaritatea națională, întăresc fortăreața culturii noastre naționale și a dragostei de neam.

Cu toții, întregul neam aducem prinosul nostru de recunoștință marelui mort,

care ne-a lăsat moștenire această neprețuită comoară.

În timpurile aceste de grea încercare pentru toate neamurile, când pe nenumăratele câmpuri de luptă cad eroii de zecile și sutele de mii.

Ce însemnează viața unui om? Nimica. Pe cine îl mai cutremură vestea unui scump pierdut? Și cu toată brutalitatea timpului nostru, vestea morții lui Virgil Onițiu ne-a aguduit, ne-a lovit în suflet.

De ce? pentru că acest ilustru mort, a știut să dea din bogăția, individualității sale tot. A știut să-și sfarme sufletul seu într-o pulbere feerică de aur, care cădea asupra tuturor, cari ajungeau în apropierea lui.

A știut să sâdească din sufletul său în sufletele tuturor, toate comorile minții și a-le inimii sale. Așa, că noi toți purtăm în sufletele noastre o parte bună, care dela el a venit. Partea aceasta sa întunecat în noi, când isvorul luminei ei a dispărut; de aici durerea, de aici nemângăierea, care se lasă ca un zăbranic deasupra noastră a tuturor.

S'a stins un apostol al culturii românești, cerul neamului nostru, care a fost atât de des înourat în anii aceștia, e acoperit astăzi de un nor gros, prin care aproape, că nu pătrunde nici o rază de lumină.

E rece atmosfera dinprejurul nostru, iarna vine de vreme; ne tremură și mintea și inima noastră și nu știm avem noi destule lacrimi se putem plânge, plânge, plânge. Lacrimi binefăcătoare mângăiați sufletele noastre.

„Virgil Onițiu, ne-ai părăsit tocmai atunci, când aveam mai multă nevoie de Tine!”

Ai fost zis să te recomand sau mai bine să-ți recomand pe cineva în București, carele să-ți fie de ajutor. Este un transilvan ce a studiat la noi, tînăr foarte diligent, vărsat bine în literatură și cunoscut în București, d. I. Biau, student la universitate. Acestuia o să-i scriu, ca să-ți fie de ajutor, și poți fi incredințat că te vei folosi prea bine de dânsul, cu atât mai vărtos, că e prea de-aproape cunoscut cu bibliotecile din București și om fără preget.

Dela călătoria d-tale sper rezultate foarte bune pentru noi; deoarece precum am zis și alte ori, d-ta lași prejudecele ceasă și cercetezi lucrurile după cea mai bună pînță, apoi faci conciziuni scese din natura lucrurilor. Dacă voi primi epistola d-tale, numai de cât voi scrie dlui Biau; afară de aceea voi scrie pentru d-ta și dlui Laurianu, Sionu, Hașdeu și la alții; numai să știu, că intențiunea d-tale rămâne și este aproape de a se realiza.

De ștregarul cel mic mă bucur și sper încet-încet va deveni un ștregar mare, — tot așa de folositor însă publicului ca și bunul său părinte“.

Ștregarul cel mic, de care pomenește Măria Sa, cine să fie de cât băietul meu cel mai mare Hertvic, care peste câteva luni, băiat de 2 ani și ceva, avea să învețe a rosti cele dintâiu două cuvinte românești din viața sa: „Buna seară!” Pasă-mi-te astfel a botezat micuțul pe dl Andrei Bărseanu, care

venind adeseori la mine și anume seara, rostea totdeauna cuvintele amintite dând astfel prilej băiatului să-i dea acest nume de tot ciudat.

În scrisoarea următoare se plânge că nu i-am răspuns că ce direcțiune am să iau ca să ajung la București. Alegerea însă n'a fost la mine ci la unul pe care-l chema Bresanitz, proprietarul și redactorul unei reviste în limbă germană „Osten“. Întâces'a întâmplat. Dza aflând cu câteva luni mai înainte despre prelegerea mea inaugurată ce era s'o țin la Universitate „Despre însemnătatea studiului limbii române pentru celelalte limbi romanice“, din propriul îndemn ni s'a îmbiat s'o tipărească în revistă. Dară nu numai atâta: spunându-i că am de gând să fac o călătorie în România, îmi oferi un bilet gratuit cu vaporul dela Viena până la Verciorova mers și întors ceace primii bucuos neavând această dată nici un ajutor din partea ministerului; nu cutezam adică să înaintez din nou o petițiune dându-mi-se pentru anul școlar 1878—79 un concediu la școală și primind în 1876 un ajutor pentru călătoria mea în vreme de vacanțe. În schimb a trebuit să-i făgăduesc niște scrisori din călătorie despre cele văzute și într'adevăr m'am ținut de cuvânt după cum se vede din „Reisebrisse einer Philologen“ semnate de Dr. I. U. J. cari după ce se vor fi reîntors vremile normale poate vor vedea lumina zilei, căci acum un an le-am și tradus în limba română.

Urmează scrisoarea a doua din 30 Aprilie 1879: „Mă grăbesc a-ți pofti călătorie fericită! Te-am fost rugat să-mi spui: pe unde mergi la București? În epistola ultimă lipsește răspunsul la aceasta.

Dlul Biau i-am scris și mia răspuns, că va împlini cu plăcere. Domnia sa și va pune la dispozițiune bibliotecile de acolo și te va prezenta oamenilor de litere de acolo. — Dacă vei avea lipsă în de aceste, fi cu toată confidența și-i cere ajutorul d. Ioanu Biau, e student la Universitate, însă e ocupat și la Academie; de aceea îl poți afla oricând în salonul Academiei. — sau îi poți scrie unde să vă cuute și de sigur va face.

Încă una dată călătorie fericită!

Să ne vedem sănătoși!”

Primind darea mea de seamă despre petrecerea mea la București, îmi răspunde în 13 Iulie 1879 scriind: „Mă bucur că ai umblat în pace. Sper, că la S. (Sighișoara) ne vom vedea. În tot cazul aici vei fi binevăzut. Te aștept cu toată plăcerea, să facem preumblări și să aud impresiunile din călătoria domniei tale“.

În 1879 era încă în viață canonicul Timotei Cipariu pe care însă de data aceasta nu l-am mai văzut, boala sa de surditate devenind cumplită. Petrecând în 1911 la Blaj, am vizitat cimitirul unde osemintele lui s'au depus spre odihna de veci. Nu bănuiam atunci, închindu-mă memoriei muncitorului neobosit pe egorul limbii și literaturii române, că după 4 ani se va odihni în moarte alături cu el acela care în viață și fusese mai înainte ucenic și apoi tovarăș de muncă Ioan Micu Moldovanu! Odihnească în pace și deapănarea să dăianiască memoria lui binecuvântată!

Apel de a participa la împrumutul al III-lea de războiu.

Cercularul recent al Arhidiecezei gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș publică următorul apel primit dela ministrul de culte și instrucție publică:

„Pe temeiul împrumutării dobândite în art. de lege LXIII—1912, guvernul va emite în viitorul apropiat un al treilea împrumut de războiu și spre reușita împrumutului acestuia de războiu, se îndreaptă și de data aceasta nemijlocit către publicul țării. Situațiunea financiară este favorabilă și acuma, și condițiile noului împrumut sunt tot așa de avantajoase ca și ale celor dintâiu două împrumuturi și sunt stătorite de așa, cât dela mic până la mare toți își pot lua partea din împrumutul acesta. Condițiile materiale ale reușitei deci se plinesc în toată privința. Este însă neîndoios, că spre acoperirea cheltuelilor de războiu se cer sume foarte mari, iară în vremuri de războiu chiar și rezolvirea reușită a unor probleme, ce se țin de sfera vieții materiale, atârână în măsură mai potențată dela influința factorilor morali, prin urmare rezultatul așteptat se va putea ajunge, numai dacă se va fi deșteptat în măsură deplină spiritul patriotic de jertfă al poporațiunii țării.

„Dar la ajungerea reușitei este neapărat de lipsă, ca și cu prilejul acesta să ne pătrundă pe toți convicțiunea, că plinim o dătorință patriotică de frunte, când depunem pe altarul patriei în formă de împrumut de războiu toți banii disponibili, de cari nu avem lipsă.

„Rezultatele strălucite cari s'au arătat la subscrierea celor două împrumuturi de războiu de mai înainte, au dovedit în chip vrednic, atât spiritul patriotic de jertfă al populațiunii, cât și încrederea neclătită în reușita desăvârșită a luptei noastre drepte.

„Rezultatele acestea mari au, să se mulțamească în mare parte și măsurilor potrivite cu cari Preav. Ordinariat a binevoit, să conlucre în interesul marelui scop prin îmbărbătarea preoșimii și prin luminarea credincioșilor.

„Chiar de aceea mă întorc și acuma către Preav. Ordinariat cu rugarea, să binevoască a conlucre și de data aceasta spre ajungerea scopului, spre a țineă treaz și spre a potență în cercurile largi ale populațiunii spiritul patriotic de jertfă; premeargă cu exemplu bun atât fon-

durile proprii, cât și beneficiile și fondurile pe cari le administrează, îmbărbăteze în aceasta direcțiune și preoșimea subordonată, dar mai ales pe credincioși luminându-i în chip corăspunzător.

„Spre orientare am onoare a observa, că condițiile împrumutului al treilea de războiu vor fi preste tot aceleși cu condițiile împrumutului dintâiu. Și de astă dată se pot întrebuiță depunerile elocate înainte de 1. August 1914, de altmintrea supuse restricțiilor cuprinse în ordinul, ce desleagă moratoriul; iară banca austro-ungară și cassa r. ung. de împrumuturi de războiu vor întinde și la împrumutul al treilea de războiu întocmai ca și la cel dintâiu și la cel de al doilea, celor ce iau parte la subscrierea lui favoruri foarte mari, — pentru ca astfel să-și poată săvârși subscrierile în chip cât se poate de avantajos.

„Reușita considerabilă a celor dintâiu două împrumuturi de războiu și împrejurarea, că în urma valorării recoltei destul de bune, și a prețurilor mari, în mâinile publicului sunt bani gata în sumă considerabilă, îmbie nădejdea cea mai frumoasă și în privința reușitei împrumutului celui de al treilea de războiu, cu atât mai vârtos, cu cât că dela emiterea împrumutului celui de al doilea de războiu încoace, situațiunea de pe câmpul de războiu s'a făcut foarte favorabilă.

„Favorabile sunt prospectele și pentru că straturile publicului, cari până acum nici nu vineau în considerațiune din punctul de vedere al emisiunii hârtiilor de stat, și cari nici nu știau că pot elocă sumele cruțate în hârtii de stat; în mâinile căroră însă în urma războiului s'au adunat foarte mulți bani gata, încep a se împrietini cu acest chip de a elocă capitalul, ceea ce este de a se mulțami propagandei organizată cu prilejul emisiunilor de mai nainte ale împrumutului de războiu. Experiențele apoi foarte favorabile, câștigate cu prilejul subscrierii împrumutului al doilea de războiu, îndreptătesc la nădejdea, că dacă va succede a organiza bine acțiunea și a mai desăvârși organizația dovedită de bună cu prilejul emiterii împrumutului celui de al doilea și dacă va succede a capacita publicul, că lucră atât în interesul patriei, cât și al său propriu, dacă banii gata reținută acasă și cruțările, ce se pot aștepta în viitorul apropiat le folosește spre subscrierea împrumutului

de războiu, — că rezultatul împrumutului celui de al treilea de războiu, va întrece și rezultatul împrumuturilor de până acuma.

„Apelul oficios la subscrierea noului împrumut se va publica după toată probabilitatea în jumătatea dintâiu a lunii lui Octomvrie din anul curent, și timpul de subscriere, cum s'a exprimat dorința generală, publicul din prilejul împrumutului celui dintâiu și celui de al doilea de războiu, se va statori după putință pe un termen mai lung (3—4 săptămâni). Ar fi deci foarte ducător la scop, dacă *păstorii sufletești în legătură cu slujba dumnezească, într'una din Duminecile, ce cad în restimpul acela, vor îndemnă pe credincioși de pe amvon, ori într'alt chip potrivit, să ia parte la subscriere cât se poate de mulți și cu cât se poate mai mult.* Să li-se facă cunoscute condițiile și modalitățile subscrierii și avantajele materiale, ce le vor avea din subscriere, și să li-se mai arete, că împlinesc o datorință patriotică, dacă banii gata, cari îi păzesc acasă, îi pun pe lângă camătă la dispoziția patriei, ca astfel să asigure sfârșitul favorabil al războiului, și să fie luminați, că prin aceasta își păzesc și interesele proprii mai bine, decât dacă-și țin banii gata acasă; pentru că la urmă chiar și banilor noștri întocmai ca și obligațiunilor noastre de stat, le împărtășește preț numai puterea, auctoritatea și bunăstarea statului, și în caz de lipsă obligațiunile de stat se pot schimbă în bani ori și când.

„Rugându-mă pentru binevoitoarea conlucre în direcția aceasta, primească Preav. Ordinariat manifestarea cinstii mele sincere.

„Budapesta în 2 Octomvrie 1915.

Jankovich m. p.“

Profesorii Institutului pedagogic din Blaj.

— Contribuțiuni la istoricul Institutului. —

(Continuare.)

19. Aurel Pop Bota, unul din cei mai distinși profesori, ce i-a avut institutul. S'a născut la 1860 în Șard (com. Albei-inferioare). Studiile elementare și șase clase gimnaziale le-a terminat în Năsăud; ultimele două clase în Blaj, fiind unul dintre studenții aleși. Cursurile teologice le-a făcut la seminarul central din Budapesta.

La 1 Mai 1885 a fost numit cancelist metropolitan, iar peste câțiva ani, la 14 Ianuarie 1890 revisor arhidiecezan. Dar în această calitate n'a rămas mult, căci la 1891

murind profesorul preparandial Petru Solomon, Mitropolitul, care-l prețuia mult pentru calitățile sale distinse, cu decretul din 27 Iunie Nr. 2265 îl numi profesor suplent la institutul pedagogic, iar în anul următor, prin decretul dela 16 Iulie Nr. 2719 a fost întărit definitiv în catedra sa, pe care a ținut-o până la moarte.

Ca profesor a propus numeroase studii: matematica, geometria, geografia, istoria patriei, istoria universală, istoria naturală, fizica, economia, desenul și caligrafia, abia scăpând de unele după venirea la institut a celui ce scrie aceste știri. Măcarcă era înzestrat cu frumoase cunoștințe universale, totuși o pregătire conștientoasă, ce reclamau atâtea studii dela un om, ce nu era specialist în nici unul, în mod firesc trebuiau să-i consume puterile, cu atât mai vârtos, că de pe la 1895 era suferind și numai cu un regim de traiu aspru mai putea să-și alimenteze sănătatea sdruncinată și puterile ce-l părăsiau an de an și-l îngrijorau crescând până l-au repus.

În tot timpul profesurii sale, acest om distins, cu cunoștințe vaste, cu sentimente nobile, cu aplicări artistice s'a înfățișat ca model de dascăl cunânt, limpede la vorbă și sever în disciplină. Bun psiholog, Aurel P. Bota putea stăpâni în totdeauna sufetele elevilor săi; fiitorilor dascăli le putea fi îndrumător înțelept, în toate direcțiile și sfatul său, fie îndemn, fie dojană, prindea rădăcini. Adevărată autoritate era el în ochii tuturor, chiar între colegii săi, cari toți vedeau în el un bărbat superior cu adâncă judecată.

Simpatic tuturor, reuniunea femeilor din Blaj într-o vreme îl alege secretar; reuniunea învățătorilor gr.-cat. din arhidieceză cassar; și consistorul la 1903, îl numește membru în comisiunea arhidiecezană.

Iubitor de muncă, în 1901, deși bolnav de stomah și aguduit în nervi, nu se subtrage de nouă sarcini, cum era conducerea tinerului internat preparandial, pe care așiderea a ținut-o până în urmă.

Din când în când a prins și condeiul pentru niște schițe ușoare, ce acum din *Unirea* nu le mai cunoaște nime, fiindcă eșise fără pecetea autorului; de asemenea se risipise și minunatele *Aforisme*, traduse din Kellner¹⁾.

Prin 1905 soarta nu-l mai îngădula; trecu prin două operații grele, și omul frumos de pe vremuri — statua vie a frumșetei bărbătești — rămâne cu o mână; iar la 5 Decembrie 1905 se sfârșește ea un martir²⁾.

În istoria institutului numele său va rămânea, și amintirea lui o va perpetua „fondul Aurel P. Bota“³⁾, strâns prin colecte, pentru premiarea elevilor preparandiali. Până la el singur lui Petru Solomon i-s'a ridicat asemenea monument.

20. Dr. Ioan Sâmpălean. S'a născut la 27 Iulie 1866 în Tritiul-de-sus (comitatul Turda-Arieș). A studiat cinci clase gimnaziale în Blaj, iar în toamna anului 1885 a fost trimis la Roma. Aci ca alumn al cole-

giului sf. Atanasie a studiat filosofia și teologia și a luat titlul de doctor în teologie. În Roma s'a și hirotonit la 21 Dec. 1890.

Reîntors, o vreme a funcționat ca cancelist mitropolitan, apoi a fost numit spiritual în Seminarul teologic și profesor la institutul pedagogic și școala superioară de fete. La institut a propus religinnea la toate trei cursurile în 6 ore pe săptămână în an. scol. 1892/3—1894/5. În 1895/6 mai are titlul de catehet al institutului, dar a fost suplinit prin directorul George Munteanu.

În 1896 a fost numit profesor de teologie la catedra istoriei bisericești și a dreptului canonic. La 1898 a primit și postul de prefect de studii în seminar, care l-a ținut până la 1900. În afară de catedra proprie la facultatea teologică, a mai propus și propune și de prezinte religinnea la gimnaz; a fost mulți ani defensor matrimonial; azi este membru în senatul scolastic arhidiecezau și, din 1914, fisc consistorial.

Distins orator și canonist.

A conlucrat la înființarea revistei *Cultura Creștină*, unde a publicat numeroase studii din dreptul canonic, marcate prin cunoștințe vaste și pătrundere adâncă.

21. Alexandru Comșa. S'a născut la 20 August 1867 în Veza (com. Albei-inferioare). A studiat în Blaj patru clase gimnaziale; tot aci și studiile pedagogice, terminate în 1885. În 1886 iea diploma de învățător. A funcționat în mai multe locuri: în Logig (1885/6), Dumitra (1886/7), Biia (1887/8) și Veza (1888—1892).

În 1892, din încredințarea consistorului, își completează studiile: la Cluj iea diplomă din stupărit, iar la Sibiu din industria de casă. În același an cu rezoluția consistorială de dto 9 Septembrie Nr. 3471 a fost numit la institutul pedagogic instructor din industria de casă și stupărit. În această calitate a propus până la 1900, când la 24 Septembrie din cauză de morb, a fost trecut în pensiu.

Crușător și harnic, a crescut la școli înalte doi fii, și i-a rămas și avere. De prezinte e funcționar la banca „Patria“.

22. Ioan Emil Prodan. S'a născut la 1 August 1860 în Alba-Iulia. Clasele gimnaziale le-a făcut în locul său natal și Brașov; teologia în Sibiu. După terminarea studiilor a funcționat ca învățător în Orăștie, Hondol și Săliște; apoi ca profesor provizor de gimnastică la școlile centrale române gr.-or. din Brașov dela 1887/8—1891/2. În 1888 s'a calificat de profesor de gimnastică pentru școlile medii în Budapesta.

La 3 Iunie 1893 a fost numit profesor de gimnastică la institutul pedagogic din Blaj, iar la 15 Iulie și la gimnaz. Aci a funcționat până în 14 Aprilie 1900, când a dimisionat.

După aceea lucră în redacția *Tribunei* din Sibiu, până la încetarea foii. Apoi s'a hirotonit întru preot și o vreme a provăzut parohia gr.-or. Spălnaca, dar firea sa nestămpărată îl împinge mai departe. De câțiva ani se află în serviciul societății comerciale „Hangya“ din Aiud.

Ca profesor în Brașov a publicat: *Manual de gimnastică pentru școlile populare*, cursul I (1890).

(Va urma)

Dr. Ioan Rațiu.

România se va alătura la puterile centrale. — În cercurile diplomaților din Paris se discută, că România va pași alături de puterile centrale când armatele bulgare se vor uni cu ale puterilor centrale.

Resultatul tratativilor dintre România, Bulgaria și Grecia. — Desele debateri, scrie ziarul berliner „Lokalanzeiger“, ce se urmau între guvernele României, Bulgariei și Greciei, au avut de rezultat statorirea pactului, în înțelesul căruia orice diferent balcanic și acum și în viitor va fi aplanat de statele balcanice și nu vor admite influința altor state.

Concentrarea de trupe române la frontiera Rusiei. — Mobilizarea parțială a armatei române e încheiată. Comanda militară a concentrat la frontiera Rusiei numeroase trupe, ca să împedecă cu arma violarea neutralității.

Trupe engleze în Sârbia. — „Daily Telegraph“ publică un comunicat după care trupele engleze au sosit în Sârbia.

Ententa trimite noi trupe în Sârbia. — Din Salonic se anunță: Impătrita Înțelegere a trimis spre Mandoria un nou transport de 20.000 ostași.

Noii tratative ale ententei cu Grecia. — „Corriere della Sera“ comunică următoarea știre semioficială: Impătrita Înțelegere a provocat guvernul grecesc să iea parte la războiu în schimbul recompensațiilor teritoriale. După părerile cercurilor diplomatice, ententa a promis Greciei Smirna cu regiunile aparținătoare, Tracia și insula Ciprus. Se mai amintește și Dodekanesoz-ul și o parte a Rumeliei de est. Se anunță, că Grecia numai atunci va fi aplicată să iasă din neutralitate, când ententa va concentra în Macedonia cel puțin 300.000. Grecia a respins oferta pentru primirea Ciprusului.

După știrile din sursă diplomatică olandeză, guvernul englez, prin ambasadorul Angliei din Atena, a propus guvernului grec imediată ocupare a insulei Ciprus, dacă trupele grecești, alăturându-se armatelor ententei, vor lua parte la expediția balcanică și în războiul contra Bulgariei.

Regularea după parohii a ajutorării răniților cu cărți. — Suntem în a cincisprezecea lună de crâncen războiu, care cu proporțiile lui uriașe încununează trist și dureros toate războaiele de până acum. Mulțimea și fêlurimea armelor perfecționate, cari se manuează cu sălbatică ură, pe fronturi de mii de kilometri, de câtră milioanele de soldați, tineri și bărbai încărunțiți, cum și nenumeratele mixerii, cari însoțesc un războiu atât de îndelungat, au răpus, cine știe, câți — și au rănit și îmbolnăvit și pe mai mulți. Între răniți și bolnavi avem și noi Români zeci de mii, cari sufer prin numeroasele spitale din Austro-Ungaria și Germania, pe unde, pe lângă toată îngrijirea, ce li-se dă, n'au mulțumirea ce o vrednicesc. Le lipsește hrana sufletească: n-au cărți de rugăciuni, n'au cărți bune și folositoare, reviste și ziare pentru lectură, din care să se întărească împotriva ispitelor și să se mângăie, să culegă informațiuni despre neamul lor, și să-și omoare uritul chinuitor, ales când nu se pot înțelege cu mediul, în care sunt.

¹⁾ Dr. Kellner, Aphorismen. Essen, 1899.

²⁾ Vezi Dr. Ioan Rațiu: Aurel P. Bota. Schiță biografică; în *Foiașul Scolastic* din 1905. Nr. 20, pag. 309—314.

³⁾ În anul scol. 1914—15 numără 740/14 cor.

Unii soldați bolnavi, cari sunt mai isteți, cutezători și mai experți, se adresează cu rugări pe la librării, câte unei redacții ori vreunui arhieru, cerând hrană sufletească. Uneori fac aceasta îngrijitorii câte unui spital, ales preoții. Mulțimea mare însă rămâne fără cărți și fără ziare, fiindcă nu cere, ori, și dacă ar cere, cam tot aceleaș persoane fizice ori morale, la cari alegă toți, nu pot răspunde cererilor, în măsură mulțumitoare. Pentru ca răniții noștri, cari și-au expus viața și sănătatea pentru țară, cari au îndurat atâtea mizerii și cari în foarte multe cazuri nu se pot nici înțelege cu persoanele, cari li îngrijesc, să ajungă la o hrană bună sufletească, chestiunea ajutorării lor cu cărți și ziare trebuie organizată. Trebuie realizat lucrul acesta cu atât mai vîrte, că numărul răniților, în războiul, al cărui sfârșit nu se poate prevedea, va tot crește. O organizație regnicolară, ori diececană, ori comitatensă n'ar duce la țintă, parte pentru că s'ar colecta puțin, parte pentru că nu s'ar descoperi toți, cari au lipsă de lectură, și mai ales pentru că, necunoscându-se bolnavi personal, nu li-s'ar putea trimite lucrurile cele mai potrivite individualității lor.

Noi credem, că chestiunea aceasta s'ar putea rezolva mai ușor și mai bine de către parohiile noastre. Fiecare parohie are în armată 16—20% fi, dintre cari unii sunt răniți ori bolnavi. Aceștia ajungând în spitale, în câteva zile avizează rudeniile din satul lor, iar prin acestea se informează și preotul despre starea și ubicatunea fiilor săi sufletești, cărora le trimite apoi cărți corespunzătoare lipsei sufletești și gradului lor de cultură.

Capitalul trebuincios pentru procurarea cărților, ziarelor și a iconițelor să se adune în fiecare comună bisericăscă. Arătând preotul scopul colectării, avem convingerea că credincioșii vor contribui cu voce bună bani ori naturale pentru mângăierea și înveselirea fiilor, fratilor, rudeniilor, prietenilor și a cunoștințelor din satul lor, cari, răniți ori în alt chip bolnavi, petrec prin spitale. Din banii colectați, preotul va procura cărți și iconițe, de cari știe, că va fi mai mare lipsă și le va trimite atunci și acolo, când și unde e trebuință. O singură iconiță trimisă de tot satul înalță moralul și schimbă dispoziția sufletească a aceluia ce suferă, văzând, că nu-i uitat și părăsit. Dacă într'un loc s'ar afla bolnavi din mai multe comune, primind ei cărți diverse, le-ar ești imprumutat. În chipul acesta s'ar putea aranja ușor și bine o afacere, care ar trebui să-i dăm o mai mare atenție ca în trecut.

(„Cultura Creștină”).

Senior.

Relații amicale între România și Bulgaria. — Autoritățile române din Dobruja au conces bulgarilor de aici să facă colecte de bani pentru ostașii bulgari răniți. Spre scopul acesta a și sosit la Silistra o comisie de bulgari din Dobruja nouă, care va începe colectele. Mulți bulgari, locuitori pe teritoriul Dobrujei române, s'au înștiințat de voluntari în armata bulgară. Autoritățile române nu au ridicat protest contra acestor fapte, ceea ce arată, că între ambele state relațiile sunt amicale.

Pentru ce a dimisionat Viviani?

— Prim-ministrul Viviani a adresat următoarea scrisoare președintelui Poincaré, în

care arată motivele retragerii guvernului francez: Cu ocazia cea ultimelor interpelări din Cameră, am constatat, că pe lângă toate nerezimțurile mele s'a format o minoritate importantă, care pretinde formarea unui comitet secret, ceea ce am resping-o în mod formal. Pe de altă parte peste 150 deputați s'au obținut dela votul de încredere, ce l-am cerut dela Cameră pentru guvern. Sunt de convingerea — împărtășită și colegilor mei din guvern, — că acum, mai mult decât ori când, se impune să se restabilească unitatea în jurul guvernului. Cred, că o altă persoană politică va putea restabili aceasta unitate dorită de toți. Pentru a face aceasta posibilă, îmi prezint demisia împreună cu aceea a colegilor mei.

Agenția „Havas” comunică oficial, următorii membrii din noul guvern francez: Prim-ministru și de externe: Briand; ministri fără portofoliu: Freycinet, Bourgeois, Combes, Guezde și Denis-Cochin; de justiție: Viviani; de marină: Gallieni; finanțe: Ribot; comerț: Clementel; colonii: Doumergue. În decursul săptămânii, membrii noului cabinet guvernamental se vor prezenta președintelui Poincaré.

O carte din Oradea-mare. — În cursul anului curent a apărut aici în Oradea o carte ungurească, sub titlu „Társadalom és vallás” („Societatea și religia”) de Dr. Fanta Róbert Adolf.

Cartea e plină de frazeologia senătoare, sforăitoare a „culturii” moderne; surprinde în sine toate atacurile prea cunoscute și prea adeseori repetate ale celui mai puțin și mai scârnav ateism. Vrea să „dovădească” că Fanta, că știința adevărată numai fără religie se poate închipui, și aște bazăconii despre „antagonismul și absoluta nepotrivire între știință și religie”. Cu un gest larg al unui nou profet (cu fraze vechi) declară, că omul eult, omul de știință nu poate avea nici o credință, eo ipso trebuie să fie ateist. Se luptă, ca nu non Don Quijote; contra moralei „stricate până în măduvă” a religiei creștine și vrea să facă ridiculă morală aceasta prin clevetii murdare, prin întortochearea deplină, răuvoitoare a principiilor moralei creștine. Cu un cuvânt e colectarea tuturor atacurilor vechi ca lumea, îndreptate contra religiei în general și în special contra creștinismului.

Aceste atacuri și stertări ridicole ale ateismului, fiind vechi și repetate până la plictisală, au fost reduse la adevărata lor valoare de oameni competenți și apologeși recunoscuți ai Bisericii, și orice om de bună credință poate vedea netozăcinicia lor. Nu țineam cartea amintită de vrednică de nici o trăsătură de penă, dacă autorul ei nu folosea un mijloc de propagaandă neiertată, caracteristică pentru „morale” ateștilor. Di Doctor trimite adecă preoțimeii dela sate corespondențe, în cari spune, că aceasta carte „clerul românesc a binevoit a o sprijini cu comanda sa” (a nagyváradi román klerus megrendelésével támogatni méltóztatott).

Pentru a desvâli aceasta apucătură neiertată (să nu zic mai mult) și pentru orientarea publicului cetitor țin să declar, că nici clerul din Oradea, nici alt cler de pe pământ nu a sprijinit și nici nu va sprijini o astfel de întreprindere ateistă. Cele 2 abonamente anticipate, sunt binecînteles de bună credință, căci di Doctor a spus numai titlu cărții sale atunci, iar nu și principiile, de cari e condus

în compunerea ei. Astfel aceste abonamente de bună credință, anticipate nu sunt sprijinoarele întreprinderii.

Nu ne batem mult capul cu di Doctor Fanta Robert Adolf, marele bărbat de știință din Oradea-mare, și nici cu cei de-o pănură cu ei, cari scormănesc din cenușe numai păreri, vorbe și ideile altora și le renouesc să nu fie date uitării. În interesul adevărului trebuie să constatăm, că clerul din Oradea n'a sprijinit pe di Doctor, nici cartea lui n'a abonat-o, deci provocarea lui la aceste abonamente neexistente în covârșitoarea majoritate este neadevăr și e lucru imoral.

G. Pleancu.

Războiul european.

Comunicatele oficiale registrează evenimente mari, aproape decisive, ce au avut loc pe fronturile de luptă. Uriașele forțe militare ale puterilor centrali, cari au început ofensiva contra Sârbiei, vor sili armatele sârbe se capituleze, sau să se retragă în Albania și Muntenegru, de unde, dacă va mai fi posibil, vor începe o altă ofensivă, alături de trupele ententei. Cu cincisprezece luni înainte guvernul Rusiei anunță cu multă mândrie, că va pune armatele de lipsă, cari alături de ale Sârbiei vor putea opune rezistență armatelor aliate. Cuvintele țarului au rămas cuvinte scrise, și acum regele Petru al Sârbiei, care vede apunerea regatului său, e silit să se refugieze în Rusia, unde, scrie ziarul „Novoje Vremja”, i-se va pune la dispoziție un castel aranjat. Au trecut trei săptămâni, de când armatele lui Mackensen au început ofensiva dela Drina până la porțile de fer, sunt două săptămâni, de când Bulgaria a declarat războiu Sârbiei și ajutorul promis de ententă nu mai sosește. Suveranul Sârbiei Țarul, a promis, că va trimite armată sub conducerea lui Dimitriev și Kuropatkin. Flotila rusă a și sosit la Varna și Burgas să debarce miliție, dar a fost silită să se retragă cu două năi avariate. Dar ori cât de mare ar fi ajutorul promis, oare putea să opună rezistență îndeajuns armatelor bulgare și turcești, cari așteaptă bine pregătite invazia armatelor rusești dinspre Dobrudja și Tracia? Oare e posibil ca Rusia să-și retragă de pe fronturi o armată de o jumătate de milion, care ar egala în parte puterea contrarilor, acum când armatele lui Hindenburg amenință Riga și Dünaburg-ul? Tot așa nu va putea să-și retragă armatele nici de pe frontul din Kaukaz, unde, după comunicatele engleze, luptă 200 divizii de trupe turcești iregulare.

Despre mersul războiului, comunicatele oficiale ne anunță, că armatele bulgare, după lupte violente au ocupat

Pirotul. Sunt in posesiunea armatelor bulgare fortărețele Kryazevac, Negotin, Zajecar și pe un front de 150 kilometri dela Prza-Palanca până la Pirot urmăresc armatele sârbe, cari se retrag spre vest, iar armatele noastre îi urmăresc dela nord spre sud. Avanzaturile bulgare s'au împreunat la Cladova și Brza-Palanca cu armatele noastre.

Pe frontul italian dela Isonzo din nou se dau lupte vehemente. După cum anunță comunicatele oficiali, corpurile de armate italiene 2 și 3 au început ofenziva. În special artileria italiană a bombardat capul de pod dela Görz cu o violență ne mai pomenită. Când cavaleria inamică a pornit la asalt, armatele noastre viteje din pozițiile prefăcute în ruină au apus o așa de energică rezistență, încât nu numai că s'a prăbușit asaltul italienilor, ci au fost siliți să se retragă cu pierderi imense.

Ziua cea mai critică de Vineri (29 Octomvrie), s'a încheiat cu succes victorios pentru noi.

† Ioan M. Moldovanu.

— Voci de presă. —

Din partea noastră ne alăturăm și noi românii din Țara Oltului la dolul general al românimii, pentru pierderea unui dintre cei mai iluștri bărbați și mai inimoși români și preot gr. cat. care s'a știut ridica la o distincție mai naltă între toate împrejurările peste valoările zilnice, dând dovadă și exemplu, care ar trebui urmat și e de urmat în viața neamului nostru.

A dispărut, o figură ca a prezvednicului om mare, cum și care auevoie vom mai putea găsi aici în puterile noastre ale neamului.

Să-i fie memoria în vezi neuitată, dară figura lui să rămână ca exemplu vecinic pentru mulți chemați!

„Olteanul“.

La aniversara de 50 ani dela înființarea Intitutului pedagogic din Blaj, am primit următoarele telegrame:

Brașov.

Multe urări de bine la jubileul semicentelar. Cu Dumnezeu înainte pentru lumina neamului.

Virgil Onișiu, dir. gimnazial.

Bandul-de-câmpie.

Pentru biserică și neam vecinic crească și înflorească.

Decei, protopop.

Sibiu.

Comitetul Asociațiunii salută Institutul jubilar, dorindu-i decenii și veacuri de rodnică activitate.

Bârseanu.

Sibiu.

Din incidentul jubileului de 50 ani al Institutului, trimitem sincere urări de prosperare și înflorire.

Invățătorii: Marian Sas, sergent; Nicolae Moldovan, sergent; Gerasim Mărginean.

Sibiu.

Din prilejul semicentelarului, urez școlii normale condusă de Dneavoastră cu atâta devotament, viață îndelungată și roade bogate.

Dr. Ion Mateiu.

Arad.

Trecutul este garanța viitorului, încă mulți ani cu isbândă.

Școala de fete din Arad.

Huedin.

Ca unii, cari ne-am primit creșterea profesională în acest nepretențios așezământ cultural, neputând fi prezenți la serbarea de cincizeci de ani de existență; pe calea aceasta dorim ca să dea ceriul, ca începând cu al doilea semicentelar, să crească și mai mult în mărire și însemnătate.

Ioan Mango. Traian Șuteu. Capdă.

Arad.

Binecuvântată fie memoria întemeietorilor și mărită ziua, în care își împlinește preparandia din Blaj semicentelarul. Vivat, crească, floreat.

Corpul profesoral.

Sibiu.

Lupta semicentelară îndreptățește viitor de aur, călânsiți de sufletul primilor dascăli. Trăiască cei de azi.

Lazar Triteanu.

Reghin.

Ca unul dintre primii ascultători preparandiali, cu drag particip și eu. Trăiască învățătorii jubileului.

Maior.

Gherla.

Cu dragoste frățească trimitem salutare călduroasă cu prilejul jubileului semicentelar, dorind durată fără sfârșit și roade bogate în activitatea atât de merituosă pentru trecutul culturai românești și

Corpul didactic dela preparandia de băieți.

Sibiu.

Spre a neamului mărire și a bisericii fericire cu dragoste colegială vă dorim progres veacuri înainte.

Corpul profesoral al seminarului arhiepiscopesc Andreian.

Cătră abonenți!

Ne aflăm spre capetul anului și o parte foarte mare dintre abonenți nu ne-au trimis încă nici un filer.

Din restanțele anilor trecuți avem pe afară o sumă de tot mare. Ne este și greu să o amintim. De altă parte datoriile cu editarea foii cresc în mod însemnat.

Tipografia ne strânge mereu pentru costul tiparului și băncile pentru banii împrumutați, fără ca să fim în stare să plătim nici măcar interesele după datoriile ce avem.

Rugăm deci cu tot deadinsul pe P. T. domni și frați abonenți, să iee în dreaptă socotință starea aceasta și să ne trimită prețul foii, cu carele ne datoiesc.

Sunt parohii bogate, preoți cu stare bună, cari de mai mulți ani nu ne-au trimis nimic.

E adevărat, că anii trecuți au fost neroditori; a venit nefericirea rășboiului și multe năcazuri peste oameni. Dar de anul acesta nu ne putem plânge. Dumnezeu și-a revărsat darurile sale; producenții au ajuns la modru binișor; toți articlii au preț și circulația de bani n'a fost nici când mai favorabilă, ca acum.

Cu puțină bunăvoință și interes din partea P. T. abonenți se pot acoperi toate restanțele ce au la foaie.

Timpul acesta bogat în emoțiuni, multele ocaziuni ce se ofer și dărnicia de acum a credincioșilor dau prilej bun de a se putea achita restanțele la foaie chiar și prin colecte ocazionale și prin discul purtat între credincioși, dacă bugetul ori starea parohiei nu admite altfel.

Ceva trebuie făcut și datoriile trebuie plătite.

Noi am așteptat cinstit până acum și am creditat la frații preoți și la parohii.

Se cade deci, ca și frații abonenți să-și facă datoriința și să plătească foaia.

Am recercat pe toți de nenunumărate ori. Să nu mai aștepte nime atâtea provocări; că nu avem nici timpul, nici speșele cerute. Fieștecare să-și facă datoriința și să plătească foaia, pe carea a primit-o.

Dacă nu putem ajunge pe calea aceasta la abonamentele, ce ne compet, vom fi siliți să urmăm alte căi, chiar și calea cea nedorită a procesului.

Red. și Administrația.

Diverse.

Redacțional. Cerem scuse cetitorilor noștri, că din motive neatârntoare de noi, „Unirea“ nu a putut se apară Marți, Joi și Sâmbătă din săptămâna trecută.

Distincțiune. Păr. George Rus, din Molosig (tr. Morlăcii), de prezent preot militar, a fost decorat cu cruce preotescă cl. II. pentru merite. Sincere felicitări!

Ședința congregației comitatului Hunedoara. În ședința ordinară a congregației comitatului Hunedoara, intrunită la 23 ert. la propunerea prezintată de d-nii Dr. Gh. Dableg, Dr. Vlad, Dr. Pop și Chira, congregația a hotărît că Ioan Moța, Vasile C. Osvadă, fosti membrii ai congregațiunei,

în urma propagandei dușmănoase patriei, ce o duc în România, să fie scoși dintre reprezentanții comitatului și stigmatizați ca trădători.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Pentru a procura cărți nouă bisericești (cantorale) pe seama bisericii noastre gr. catolice din Mărgineni, Vicariatul Făgărașului, în urma apelului făcut de noi am primit dela frații marinimoși aflători în America suma de 362 cor.

Primească marinimoșii donatori sincerile noastre mulțumite. Bunul Dumnezeu să le răsplătească însutit tuturor aceluia, cari aduc daruri și fac bine sf. noastre Biserici.

Mărgineni în 27 Octomvrie 1915.

Valeriu Crișeanu,
preot gr. cat.

Ioan Urs,
primcurator bis.

Boala Reginei Elisabeta. M. S. Regina Elisabeta care suferea de catar la ochi va fi supusă unei operațiuni.

D. profesor dr. Landolt celebrul oculist francez, a sosit în Capitală, de unde se va duce la Curtea de Argeș.

Aniversarea nașterii Reginei Maria. Regina Maria a României după cum se anunță din București Sâmbătă a împlinit vârsta de 40 ani. În ziua amintită s'a oficiat serviciu divin la curtea regală. Presa română a închinat elagice articole M. S. Reginei, de numele căreia sunt legate cele mai frumoase instituțiuni caritative.

Demisia d-lui prof. Iorga dela Liga Culturală. O telegramă din București ne anunță, că profesorul Neculae Iorga, a demisionat din postul de secretar general al Ligei culturale. Motivele acestei demisiuni nu sînt indicate. Ca succesor al d-lui Iorga a fost ales fostul ministru d. Ionel Grăditeanu.

Amnestia pentru delicta politice. Monarhul, la propunerea ministrului de justiție, a dispus încă la 16 Octomvrie, să se sisteze orice urmărire judiciară contra delictelor politice, săvârșite înainte de războiu. Amnestia aceasta are în vedere pe membrii partidului socialist, pentru agitațiile făcute în presă sau în întruniri publice, și pe membrii partidului republican.

Scutirea învățătorilor confesionali în dispensabili. În conformitate cu ordinul ministrului de culte și instrucțiune publică, învățătorii confesionali, — născuți în anii 1865—1872, obligați la gloate subelasa B. și declarați apti la controlul de glotași pentru serviciu militar, — dacă sînt indispensabili din punct de vedere al asigurării mersului neturburat în învățământul primar, pot fi propuși spre scutirea de sub serviciul militar activ de glotași. În acelaș timp ordinul ministerial declară, că rezerviștii completași și cu instrucție militară, precum și învățătorii glotași din subclasa A. se pot propune pentru scutire numai în cazul, când „cei aparținători în amintitele categorii s'au aflat la supravizitație militară neapți pentru serviciu de ajutor, iar împrejurarea aceasta se dovedește cu certificat militar în regulă“.

Constituire. Societatea de lectură „Sf. Ioan Gură de aur“ a teologilor gr.-cat. români de Oradea-mare, în ședința ținută la 24 Oct. a. c. s'a constituit astfel: Președinte: Petru Jancsik c. IV.; v.-președinte: Cornel Marian c. IV.; secretar: Ion Teușan c. IV.;

controlor: Simion Pop c. IV.; casier: Gavriil Barbul c. IV.; arhivar: Alexandru Frugina c. II.; notar: Grigorie Rîțiu c. II.; bibliotecari: Lontin Ciula c. II. și L. Gergariu c. I.; subnotar: Teodor Butta c. I.

Comisia literară: Grațian Anca c. IV., Cornel Marian c. IV., Simion Pop c. IV., Gregoriu Rîțiu c. II. și Teodor Butta c. I.

Concurs. Reuniunea femeilor de religiuena gr. cat. și gr. or. din comitatul Târnăvei-mici publică concurs la 17 ajutoare de câte 10 cor. cu termenul de 30 Noemvrie 1915. La aceste ajutoare pot concurge văduve sărace, precum și orfani fără avere, fără tată și fără mamă, cari cercetează școala, ori vre-ur ram de meserie de pe teritoriul comitatului Târnăvei-mici. 1. Dela toți concurenții se recere să dovedească cu atestat dela parohul local, cumcă sunt săraci, de religiuena gr. cat. ori gr. or. cu purtare bună și că sînt de pe teritoriul comitatului Târnăvei mici. 2. Văduvele au se mai dovedească, cumcă sînt întru adevăr văduve și incapabile de lucru. 3. Orfanii, cari cercetează școala, pe lângă condițiunile de sub p. l., au să arete, că ce școală frecventează? iar orfanii, ce sînt la învățarea unei măestrii, au să dovedească cu atestat, că iau parte la cateheză și-și împlinesc datorințele lor față de biserică. Spre încunjurarea speselor toate documentele de dovedire se pot procura dela parohul competent și pot fi cuprinse într-un singur atestat. Rugările intrate după termenul de concurs nu vor fi luate în considerare. Concursurile să se trimită la adresa D-șoarei Maria Căluțiu casiera reuniunii în Dicsőszentmárton.

Dicsőszentmárton, în 25 Octomvrie n. 1915.

Aneta Zehan,
prezidentă.

Augustin Folea,
membru de încredere.

Recolta de grâu din România. Recolta grâului pe anul curent se ridică în România la 32,000.000 hectolitri. Producțiunea revine la 7 hectolitri de hectar.

Recolta e superioară celei din anul trecut cu 2 milioane hectolitri.

Marl erupțiuni de petrol. Ministrul de industrie română a fost informat telegrafic că o sondă din Băicoi a societății „Steaua Română“ a erupt, dând 40 de vagoane petrol pe oră, sau mai mult de cât jumătate din întreaga producțiune a solului român.

Erupțiunea dă spectacolul unei fantastice fântâni arteziene. Toate împrejurimile pe o mare rază fiind inundate de această producțiune, ministerul a ordonat să se ia cele mai serioase măsuri pentru evitarea unui incendiu în apropierea localității.

Holera. Pe teritoriul Ungariei au obvenit în intervalul de timp din 11—17 Octomvrie 35 cazuri de holeră, dintre cari 18 au fost mortale.

Prețul maximal al cartofilor. În minister r. u., întemeiat pe dispozițiunile legale excepționale pentru cazul de războiu, în afacerea prețului maximal (mai mare), ce să poate cere pentru cartofi (crumpene, baraboi) cum și în afacerea certificatelor de transport al lor, sub Nr. 3573/1915 M. E., orânduiește următoarele:

§. 1. Prețul maximal, ce se poate cere pentru maza metrică (100 kilogr.) de cartofi, se stabilește în următoarele sume și anume: pentru maza metrică a cartofilor, întrebun-

ințați ca aliment (măncare), anume pentru cei numiți „Roza“, „Hopehely“, „Magnum bonum“, „Kifli“, apoi pentru cei cu coaja și cu miezul galbin, până la 31 Octomvrie n. c. inclusiv 9 cor; din 1—30 Noemvrie inclusiv cor. 950; din 1—31 Decemvrie inclusiv cor. 10; din 1 Ianuarie până 29 Februarie 1916 inclusiv cor. 1050 și din 1 Martie — 31 Maiu inclusiv cor. 11; pentru alte soiuri de cartofi până la 31 Decemvrie 1915 inclusiv cor. 8 și dela această dată încolo cor. 9.

Acest preț maximal, în care se cuprind și cheltuelile până la gara de încărcare, dar fără de saci, să consideră la cumpărarea pe lângă bani gata a cartofilor.

§. 2. Acestea orânduieși au intrat în vigoare (în viață) la 10 Octomvrie 1915. Dela această dată, cu excepția felului de vânzare stabilit în §. 3. este oprit a să vinde cartofii cu preț mai urcat. Celce va călca această opreliște, sau va conlucra, în orice mod, la călcarea ei, comite transgresiune și se va pedepsi, în înțelesul §-lui 9 din art. de lege L din 1914, cu arest până la 2 luni și cu amendă în bani până la 600 cor.

§. 3. Dacă vânzarea cartofilor să face deadreptul pentru alimentarea oamenilor, vânzându-se în mic, vânzătorul nu este îndreptățit a cere preț care, proporțional, ar întrece prețul maximal stabilit. Cei cari ar călca această orânduială au să se pedepsească, amăsorat dispozițiunilor §-ului 4 din ordinul ministrului de interne din 5 August 1914 Nr. 5600/1914 B. M.

§. 4. Cu privire la prețul maximal al cartofilor din depozitele mai mari, ce s'ar ceda comisiunii economice regnicolare (Országos gazdasági bizottság), modificându-se ordinul Nr. 1371/1915 M. E., pentru cartofii din aceste depozite, ce să cedează (dau) numitei comisiuni, nu se poate cere alt preț mai mare, decât un preț, ce să fie cu 1 cor. mai mic ca prețul stabilit conform celor de sus, pentru epoca, în care se face vânzarea.

§. 5. Ordinul Nr. 1939 M. E., prin care s'a dat voie la transportarea cartofilor fără „certificatul de transport“ („szállítási igazolvány“), să scoate din vigoare și astfel pe viitor nu se pot transporta cartofi nici pe căile ferate, nici pe vapoare și nici cu automobile, fără certificatul prevăzut în ordinul Nr. 952/1915 M. E.

§. 6. Dispozițiunile din ordinul prezent nu se referesc (nu privesc) la cartofii, ce să aduc din țările vamale, rămânând, ca ministerul de agricultură să stabilească modalitățile importului (aducerii) și a prețului maximal.

§. 7. Orânduieșile de față intră în vigoare la data publicării și puterea lor nu să extinde asupra țărilor Croate—Slavone.

Punem la inima celor în drept aceste orânduieși.

Sibiu, 25 Octomvrie 1915.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu“.

Pant. Lucașu,
prezident.

Victor Tordășianu
secretar.

Proprietar, editor și Redactor responsabil:
Ioan Suciu.